

BG

BG

BG

КОМИСИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБЩНОСТИ

Брюксел, 6.4.2009
COM(2009) 159 окончателен

**ДОКЛАД НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ ДО СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ
ПАРЛАМЕНТ, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН
КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ**

**Окончателен доклад относно изпълнението и въздействието на втората фаза
(2000—2006 г.) на програмите за действие на Общността в сферата на
образованието („Сократ“) и професионалното обучение („Леонардо да
Винчи“) и на многогодишната програма (2004—2006 г.) за ефективно
интегриране на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) в
системите за образование и обучение в Европа (eLearning)**

ДОКЛАД НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ ДО СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Окончателен доклад относно изпълнението и въздействието на втората фаза (2000—2006 г.) на програмите за действие на Общността в сферата на образованието („Сократ“) и професионалното обучение („Леонардо да Винчи“) и на многогодишната програма (2004—2006 г.) за ефективно интегриране на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) в системите за образование и обучение в Европа (eLearning)

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Представяне на доклада

Настоящият доклад е изготвен в изпълнение на изискванията на решенията на Европейския парламент и на Съвета за създаване на програмите за действие на Общността в сферата на образованието („Сократ“ 2000—2006 г.)¹, професионалното обучение („Леонардо да Винчи“ 2000—2006 г.)² и интегрирането на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) в системите за образование и обучение в Европа (eLearning 2004—2006 г.)³.

Общо за тези програми бяха предоставени над 3 милиарда евро от фондовете на Общността. Взаимно допълващи се, те допринесоха за създаване на Европа на знанието и дадоха на Европейската комисия мощни инструменти, чрез които да се подпомогне постигането на целите от Лисабон в областта на образованието и обучението⁴.

За периода 2007—2013 г. различните инициативи в рамките на тези три програми бяха интегрирани в едно цяло — новата програма за учене през

¹ Решение № 253/2000/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, последно изменено с Регламент (ЕО) № 885/2004; в член 14, параграф 4 се съдържа изискване за представяне на последващ доклад за оценка.

² Решение № 1999/382/ЕО на Съвета, последно изменено с Регламент (ЕО) № 885/2004; в член 13, параграф 5 се съдържа изискване за представяне на окончателен доклад за изпълнението.

³ Решение № 2318/2003/ЕО; в член 12, параграф 2 се съдържа изискване за представяне на последващ доклад за оценка.

⁴ Така например вж. доклада на Съвета по образование относно *Конкретните цели за бъдещето в областта на системите за образование и обучение*: http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/rep_fut_obj_en.pdf.

целия живот⁵. Решението за провеждане на съвместно оценяване и представяне на настоящия съвместен доклад също се вписва в логиката на този интегриращ подход.

Настоящият доклад се основава на външно съвместно оценяване на трите програми, в което бе включен анализ на националните доклади, представени от държавите участнички⁶.

1.2. Описание на програмите

1.2.1. Сократ

Програмата „Сократ“, с общ бюджет от 2,093 милиарда евро, имаше четири специфични цели: да засили европейското измерение в образованието, да спомогне за овладяването на езиците на ЕС, да поощри сътрудничеството и мобилността в сферата на образованието и да насърчи нововъведенията в образованието.

Програмата бе съставена от три основни схеми — „Коменски“, „Еразъм“ и „Грюндвиг“, които обхващат съответно училищата, висшето образование и обучението за възрастни. Те бяха допълнени с още две схеми — „Лингва“, за насърчаване на езиците, и „Минерва“, за насърчаване на дистанционното обучение и използване на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) за педагогически цели. Бяха предвидени и съвместни действия със свързани програми.

1.2.2. Леонардо да Винчи

Три бяха основните цели на програмата „Леонардо да Винчи“: да се усъвършенстват уменията, особено на младите хора в процеса на начално професионално обучение, да се повиши качеството и да се подобри достъпът до продължаващо професионално обучение и до придобиване на умения и квалификация през целия живот, и да се подпомогне и засили приносът на професионалното обучение към процеса на иновации с оглед повишаване на конкурентоспособността и предприемаческия дух и създаване на нови възможности за заетост. Общият бюджет на програмата „Леонардо да Винчи“ бе 1,270 милиарда евро.

Програмата включваше шест области на действие: мобилност, пилотни проекти, езикови умения, транснационални мрежи, референтни

⁵ Решение № 1720/2006/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 15 ноември 2006 г. за създаване на Програма за действие за обучение през целия живот.

⁶ Документите са на разположение на адрес:
http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/evalreports/index_en.htm#postsoc2.

материали и съпътстващи мерки. Бяха предвидени и съвместни действия със свързани програми.

1.2.3. *eLearning*

Програмата eLearning бе насочена към подкрепа и по-нататъшно развитие на ефективното използване на ИКТ в образованието и обучението. Целта бе да се допринесе за висококачествено образование и да се интегрират потребностите на основаващото се на знание общество в рамките на учене през целия живот. Предоставеният за периода 2004—2006 г. бюджет бе в размер на 44 милиона евро, като 45 % от средствата бяха предназначени за побратимяване на училища и създаване на междуучилищни мрежи посредством ИКТ (eTwinning). Бяха разработени нови организационни модели за създаване на виртуални кампуси с цел да се добави виртуално измерение към европейското междууниверситетско сътрудничество. Поощрена бе и компютърната грамотност чрез насърчаване на новите умения, необходими в общество, в което основна движеща сила е информацията.

2. **ОСНОВНИ ДАННИ ЗА ПРОЕКТИТЕ И УЧАСТНИЦИТЕ**⁷

Оценяваните програми оказваха подкрепа за различни дейности, без в центъра на вниманието им винаги да попадат едни и същи аспекти и целеви групи. Въпреки това най-важните резултати от почти всички програми бяха схемите за мобилност, проектите за сътрудничество между партньори от различни държави и разработването на мрежи и инструменти.

Периоди на обучение в чужбина бяха залегнали както в програмата „Сократ“, така и в програмата „Леонардо да Винчи“: 943 000 студенти взеха участие в мобилност по време на обучението, 135 000 университетски преподаватели преподаваха в чужбина и около 2 500 институции взеха участие в „Еразъм“. Над 311 000 обучаващи се и ученици и 56 000 обучители участваха в над 19 300 проекта за мобилност в сферата на професионалното обучение. Мобилността на персонала и преподавателите бе финансирана както по „Коменски“, така и по „Грюндвиг“ (съответно с 56 329 и 5 500 участници).

Организации си сътрудничиха по малки партньорски проекти: в над 74 000 случая бяха предоставени безвъзмездни средства на училища, за да могат да участват в програмата „Коменски“, а 7 800 училища взеха участие в инициативата eTwinning. В други 20 000 случая

⁷

Вж. приложението за общ преглед на резултатите от трите програми. Посочените в настоящия доклад и в таблицата данни са актуализирани в съответствие с най-новите статистически данни на Европейската комисия.

предоставените безвъзмездни средства позволиха осъществяването на сътрудничество в тази област между образователни институции за възрастни.

Сътрудничеството между голям брой партньори от различни държави-членки и други държави участници бе подкрепено в рамките на многостранни проекти и мрежи: 434 по програма „Коменски“ и 455 по програма „Грюндвиг“. В рамките на 520 проекта по програма „Еразъм“ бяха разработени общи учебни програми, а над 2 000 пилотни проекта по програма „Леонардо да Винчи“ предложиха иновационни решения в сферата на професионалното обучение.

По програма „Лингва“ бе оказана подкрепа на 144 проекта за езиково обучение и разработване на инструменти за по-широк достъп до езикови курсове, а в рамките на програма „Минерва“ в 347 случая бяха предоставени безвъзмездни средства в подкрепа на използването на ИКТ в образованието.

3. ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ПРОГРАМИТЕ⁸

Оценяването показва, че тези европейски програми са отговаряли на потребностите на съответните сектори и че без тяхната финансова подкрепа много от дейностите е нямало да бъдат осъществени.

3.1. Въздействие в определени сектори

3.1.1. Училищно образование

Програмите „Коменски“ и eTwinning бяха основните програми, които оказаха въздействие върху училищата. Партньорствата, получили подкрепа по програмите „Коменски“ и eTwinning, дадоха на училищата по-европейско измерение и перспективи и подобриха климата в училищата от гледна точка на сътрудничеството между преподаватели и ученици и на взаимодействието между различните предмети в училищата участници⁹. Те подпомогнаха създаването на по-ясно усещане за европейска идентичност, като позволиха на училищата да си сътрудничат с училища в други държави от ЕС. Училищните партньорства позволиха на учителите да усъвършенстват преподавателските си умения и дадоха равен шанс на ученици и учители да усъвършенстват чуждоезиковите си умения и уменията си в областта на ИКТ, да натрупат опит по проекти за европейско сътрудничество и да установят трайни връзки със свои колеги

⁸ Посочените в раздел 3 данни се основават на анкетните проучвания, проведени по време на външното оценяване.

⁹ Доклад относно въздействието на училищните партньорства по програма „Коменски“ върху училищата участници, публикуван на адрес: http://ec.europa.eu/education/doc/reports/index_en.html.

от други страни. 85 % от респондентите, участвали в програма „Коменски“, заявяват, че не биха осъществили своята дейност без финансирането от страна на Комисията. Сред всички дейности по тази програма насърчената мобилност в рамките на училищното образование бе тази, при която бе отчетено най-силно въздействие.

По-ограничено бе прякото въздействие върху училищните програми като цяло и върху училищната политика и развитието на училищното образование. На местно равнище обаче учебните програми и педагогическите похвати бяха усъвършенствани. Проектите, партньорствата и схемите за индивидуална мобилност повлияха на образователните практики на пряко ангажираните в тях лица. Поспециално 64 % от всички бенефициери отчитат повишени знания и умения, а половината сочат като основен положителен резултат обмяната на добри практики на територията на цяла Европа. Училищните власти и администрацията разполагаха с потенциал за увеличаване въздействието на програмата върху управлението на училищата. Често обаче те не съумяваха да разпространят своите резултати и опит, така че те да достигнат до по-широка публика и/или до равнището на образователна политика.

3.1.2. *Висше образование*¹⁰

Голяма част от образователните институции в сферата на висшето образование се включиха в програмата „Еразъм“, позволявайки ѝ по този начин да насърчи европейското измерение и иновациите във висшето образование и да въздейства както на личностно и институционално равнище, така и на равнище политики.

Положителното въздействие намери своя най-мощен израз в увеличените възможности за мобилност. По този начин бе повлияно личностното и професионалното развитие на участниците и се способства за по-открит подход и по-ясна и подкрепена с повече информация перспектива по отношение на тяхното последващо обучение или професионален живот, както и за подобро разбиране за Европа и на идеята за „принадлежност към европейското семейство“. Подобри се владението на езиците на ЕС и укрепнаха връзките с колеги от Европа. Както бе потвърдено от 89 % от респондентите, участниците в схемите за

¹⁰

Информацията се основава и на проучването „Въздействие на програмата „Еразъм“ върху висшето образование в Европа: качество, откритост и интернационализация“ (Impact of Erasmus on European higher education: quality, openness and internationalisation), осъществено от консорциум под ръководството на Cheps и с партньорското участие на INCHER – Kassel и Ecotec (2008 г.).

мобилност увеличиха шансовете си за реализация на трудовия пазар¹¹ благодарение на своя международен опит и по-добри езикови умения.

Програмата „Еразъм“ оказва съществено влияние и на национално и международно институционално равнище. Според 94 % от участниците в проучването програмата „Еразъм“ е активизирала и подкрепила сътрудничеството между институциите. Значително е въздействието върху университетските стратегии за интернационализация и развитието на международните услуги, свързани с оказване на подкрепа, докато въздействието върху преподавателската и изследователската дейност на факултетско равнище изглежда по-опосредствено, напр. чрез създадените международни мрежи.

Програмата „Еразъм“ бе и проводник на промени в националните и европейските политики в сферата на висшето образование. Тя бе в основата на пет от шестте направления за действие в Декларацията от Болоня¹² и подкрепи усилията за постигане на целите, заложи в рамките на Болонския процес. Болонският процес доведе до сближаване на структурата на курсовете на обучение, докато програма „Еразъм“ имаше за цел да предостави необходимите за това инструменти и да съдейства за тяхното повсеместно прилагане (напр. Европейска система за трансфер на кредити), да насърчи разработването на общи образователни степени и да разработи преподавателски подходи, основаващи се на сътрудничество.

Независимо от факта, че изследователската дейност на образователните институции в сферата на висшето образование не е сред основните целеви области на „Еразъм“, програмата оказва положително въздействие и върху тази дейност. Тя допринесе за повишено участие на висшите учебни заведения в съвместни международни изследователски проекти, способства за създаването на мрежи между институциите и доведе до повишаване на участието в международни конференции и/или организирането на такива от страна на представителите на академичните среди.

3.1.3. Образование за възрастни

Като най-ярки резултати от въздействието в сферата на образованието за възрастни бяха посочени по-тясното и трайно сътрудничество между институциите (93 % от участващите организации), увеличените

¹¹ „Увеличени шансове за реализация на трудовия пазар“ бяха констатирани и в „Проучване на професионалната стойност на мобилността по програма „Еразъм“ (Study on the Professional Value of Erasmus Mobility), проведено от Международния център за изследвания в сферата на висшето образование (INCHER-Kassel) и университета в Касел, Германия (ноември 2006 г.).

¹² Вж. проучването, посочено в бележка под линия 10.

възможности за мобилност и по-европейски перспективи сред индивидуалните участници и институциите (90 %). По този начин „Грюндвиг“ безспорно успешно положи основите на едно европейско измерение на образованието за възрастни — сектор, в който до този момент почти не съществуваше европейска традиция и който се отличава с относително слаба институционална инфраструктура, голям дял на персонал, работещ на непълно работно време и на доброволни начала, както и силно изразени различия между отделните държави.

При оценяването бе отчетено съществено въздействие що се отнася до повишаването на качеството на преподаването и на учебните програми, както и на подходите при учене и управление (74 %). Други ползотворни резултати са усъвършенстваните професионални умения и засилената работа в мрежа на персонала, зает в областта на образованието за възрастни в Европа, а повече от половината респонденти (56 %) са на мнение, че чрез участието си в програмата „Грюндвиг“ са увеличили шансовете си за реализацията на пазара на труда и адаптивността си.

На последно място, програмата „Грюндвиг“ е повлияла по съществен начин за подобряване на образователните възможности на социални групи в неравностойно положение: почти половината от участниците са посочили, че дейността им е била ефикасна що се отнася до достигането до лица с по-ниска квалификация или със специфични потребности и до групи, които трудно могат да бъдат обхванати.

3.1.4. Професионално образование и обучение (ПОО)

Програмата „Леонардо да Винчи“ даде отговор на необходимостта от професионално образование и обучение, засили допълнително сътрудничеството на общностно равнище и помогна да се постигне сближаване между държавите-членки, като постигна ясно съответствие между своите многогодишни приоритети и целите на политиките, формулирани в рамките на Копенхагенския процес.

Съществени социално-икономически ползотворни резултати бяха постигнати при младите хора, обхванати в ПОО. Проектите допринесоха за подобряване на техните знания и на способността им да придобиват умения през целия живот. Усъвършенстваните чуждоезикови умения бяха друга главна полза за младежите, участвали в частта от програмата, посветена на мобилността, като по този начин те увеличиха шансовете си за трудова реализация и станаха по-приспособими към тенденциите на пазара на труда.

Схемите за мобилност и пилотните проекти за сътрудничество също оказаха съществено влияние върху разработването на висококачествени учебни програми и педагогически похвати в участващите институции, както бе потвърдено от 63 % от респондентите. Чрез организирането на дейности в сферата на транснационалното сътрудничество и стажове

програмата допринесе за по-нататъшното отваряне на системите за ПОО, което от своя страна доведе до повишаване на прозрачността по отношение на учебните програми и квалификациите.

Програмата оказа въздействие и върху политиката за ПОО чрез разработването на стандарти, методи и инструменти, които бяха включени в националната или регионалната политика и практика. Въздействието върху политиката бе най-силно изразено на местно (71 % от респондентите) и регионално (57 % от респондентите) равнище, тъй като много от партньорите по проектите действат на тези равнища. Констатирано бе и влияние на равнище национални политики, но в по-малка степен (46 %). Анализите за отделните страни показаха, че по-силно е било въздействието в страни с недобре развити системи за ПОО, т.е. основно сред новите участници.

Като цяло програмата допринесе за създаване на европейско пространство на ПОО, което иначе изобщо не би се развило или, в най-добрия случай, би се развило с много по-бавни темпове. Най-същественият принос на програмата към постигането на целите от Лисабон бе усъвършенстване на уменията на младите хора, а по този начин — и на възможностите им на пазара на труда.

3.1.5. *eLearning*

Програмата eLearning бе особено ефикасна що се отнася до постигането от страна на организациите на резултати в краткосрочен план. Над 98 % от координаторите по програмата eLearning, чието мнение бе поискано, смятат, че проектите им са оказали положително въздействие върху сътрудничеството между институциите. Сред особено откритите се институционални постижения са участието в транснационалното сътрудничество, установяването на контакти и обменът на добри практики.

Програмата eLearning бе ефективна и при постигането на съществени резултати по отношение на персонала и преподавателския състав. Седемдесет и пет процента от респондентите смятат или категорично заявяват, че проектите им са оказали положително въздействие върху качеството на преподаване и учене и върху учебните програми.

Като цяло програмата eLearning допринесе по много положителен начин за осъществяването на целите на програмата „Образование и обучение 2010 г.“. Чрез нея бяха постигнати особено добри резултати в изграждането на съответни умения за нуждите на икономиката на знанието и гарантирането на достъп до ИКТ. Между 67 % и 75 % от респондентите смятат или категорично заявяват, че проектите им са довели до по-високи стандарти в сферата на компютърната грамотност.

Програмата eTwinning бе особено успешна по отношение на предоставянето на новаторски и интересен модел, чрез който на училищата се предлагат свободен достъп до портала eTwinning, услуга за търсене на партньори, подкрепа за проекти на ниво училища, педагогически съвети и добри практики. Този подход доказва своята популярност сред целевата аудитория, към която бе насочен, и високата си ефективност от гледна точка на вложените разходи, като очакванията на заинтересованите среди и на участниците бяха надминати.

Дейностите по програма eLearning понастоящем са интегрирани в програмата за учене през целия живот, а именно eTwinning — в програмата „Коменски“, а виртуалните кампуси — в програмата „Еразъм“.

3.2. Общи форми на въздействие на трите програми

3.2.1. Създаване на Европейско образователно пространство

За най-съществен резултат се признава създаването на „Европейско образователно пространство“, установяващо трайна култура на европейско сътрудничество. По-специално в рамките на програмата „Еразъм“ бе създадена инфраструктура, в която участват почти всички европейски университети, а чрез програмата „Леонардо да Винчи“ бе подпомогнато изграждането на платформа за транснационално сътрудничество в областта на ПОО. Тези програми допринесоха и за прилагането на „петата свобода на знанието“¹³.

3.2.2. Усъвършенстване на преподавателските подходи и управлението

На второ място по общо въздействие се нарежда усъвършенстването на преподаването, ученето и управлението. Наред с факта, че професионално ангажираните лица обновиха своите умения и ги приложиха в широк мащаб, значителен бе приносът от страна на мрежите за разпространяване, както и въздействието върху управлението.

3.2.3. Въздействие върху отделните лица и обществото: социално-икономическо въздействие

Програмите допринесоха за укрепване на „професионалния социален капитал“¹⁴, т.е. съществуващите ресурси и средства в дадена рамка,

¹³ В съответствие с изискванията, отправени от Европейския съвет на заседанието му на 13—14 март 2008 г. За допълнителна информация вж. документа „Заключения на председателството“, Съвет на Европейския съюз, Брюксел 7652/08, Rev. 1, 20 май 2008 г., точка 8, който е достъпен на адрес http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/99410.pdf

¹⁴ Под „професионален социален капитал“ се разбира добавената стойност, получена от мрежите и дейностите по изграждане на мрежи от страна на професионално ангажираните лица (преподаватели и обучители), участващи в програмите.

организация или институция. Добавената стойност оказва съществено влияние както върху отделните лица, така и върху организациите, посредством схемите за мобилност, мрежите и партньорствата. Като цяло усъвършенстване бе констатирано по отношение на личните социални умения (напр. умения за общуване, увереност в собствените сили, себепознание и умения за работа в екип), езиковите умения, познаването на културните особености и професионалната компетентност.

Основното социално-икономическо въздействие бе постигнато чрез мобилността, която заемаше особено важно място в „Еразъм“ и „Леонардо да Винчи“. „Еразъм“ допринесе за институционализиране на мобилността и за трайното ѝ вписване в университетския живот. Схемите за мобилност бяха най-успешните и най-добре оползотворяващи предоставените средства мерки в рамките на „Леонардо“. Предоставянето на възможност за мобилност на училищния персонал бе и един от най-ясно изразените аспекти на въздействието на „Коменски“. Безвъзмездните средства по „Еразъм“ и „Леонардо да Винчи“ обаче не винаги бяха достатъчни, за да позволят участие от страна на хората от по-ниските социални слоеве. Поради това най-силно въздействие по отношение на преодоляването на неравностойното социално-икономическо положение оказаха „Грюндвиг“ и програмата eLearning.

3.2.4. Въздействие върху политиката и практиката на равнище ЕС и държави-членки

Политиката и практиката бяха основно повлияни от усилията, които бяха положени в рамките на отделните проекти за разпространяване на резултатите. Най-голямо бе въздействието върху политиката на местно равнище, въпреки че „Леонардо“ и „Еразъм“ повлияха съществено и на национално и европейско равнище, по-специално чрез подкрепата за въвеждане на такива европейски инструменти като Европейската система за трансфер на кредити (ECTS), Европейската квалификационна рамка (EQF) и Европейската система за кредити в професионалното образование и обучение (ECVET).

3.2.5. По-добро владеење на езиците на ЕС

Програмите оказаха широкомащабно въздействие върху езиковото обучение чрез разработване и разпространяване на нови методи и чрез самото участие в проект, макар и да се наблюдаваше тенденция за насочване към най-използваните езици, особено английски.

3.2.6. Принос за постигане на целите, свързани с Лисабонската стратегия

Въпреки че програмите бяха замислени преди изготвянето на Лисабонската стратегия, те допринесоха за постигането на нейните цели,

основно чрез отварянето на системите за образование и обучение към широката аудитория и подобряването на тяхното качество и ефикасност.

3.2.7. *Инструменти за структурно развитие*

По отношение на специфичните въпроси, свързани със сближаването, прозрачността и признаването, чрез програмите бе оказана подкрепа за разработването и въвеждането на такива насърчаващи „структурното“ развитие инструменти, като Европейската система за трансфер на кредити (ECTS), Европейската квалификационна рамка (EQF) и Европейската система за кредити в професионалното образование и обучение (ECVET) и Europass.

4. ОСНОВНИ ПРЕПОРЪКИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

Оценителите отправиха редица стратегически препоръки за подобряване на подкрепата за политиката в областта на образованието и обучението в рамките на програмата за учене през целия живот. Те направиха и предложения, свързани с конкретната работа, насочени към усъвършенстване на съдържанието и управлението на тази програма и на оценяването на нейното въздействие. Комисията ще осигури адекватен отговор на препоръките посредством план за действие, като редовно ще бъдат изготвяни доклади за напредъка по изпълнението му. При все това по-долу вече са изложени някои отговори.

4.1. Замисъл и приоритети

При оценяването бе посочено, че програмата за учене през целия живот следва да се възползва във възможно най-голяма степен от постигнатото през предходния период и бе препоръчано усъвършенстване на нейните секторни програми.

По отношение на „Еразъм“ следва да се повиши качеството на мобилността и да се постигне по-добро признаване на квалификацията, придобивана по време на периода на обучение в чужбина, а бизнесът, предприятията и гражданското общество следва да бъдат привлечени в по-голяма степен, за да се постигне по-добро обвързване на образованието с пазара на труда.

Трябва да бъдат предприети стъпки, за да се гарантира, че в рамките на програмата „Леонардо да Винчи“ продължава да се отдава приоритетно значение на областите, върху които бе поставен акцент в Копенхагенския процес, като качеството и привлекателността на ПОО, в съчетание с признаване и прозрачност.

Приоритет за училищното обучение и обучението за възрастни следва да бъде разработването на мерки, чрез които в по-голяма степен да се допринася за осъществяването на Лисабонската стратегия, и постигането на съответните показатели (намаляване на ранното отпадане от училище и повишаване на участието в ученето през целия живот).

Европейската комисия вече поема ангажимент да засили наблюдението на качеството и признаването на периодите на мобилност в чужбина и ще продължи да работи в тясно сътрудничество с държавите-членки по въвеждането на ECTS и EQF.

Също така Комисията ще продължи да засилва обвързаността между програмата и промените в политиката. Темите от приоритетно значение, по които кандидатите се приканват да представят предложения в рамките на програмата, са посочени в годишните покани за представяне на предложения. Тези приоритети са определени в тясно сътрудничество с националните компетентни органи на държавите участнички.

4.2. Управление и наблюдение

Въпреки че бе постигнат известен напредък по отношение разработването на информационни инструменти в рамките на всяка програма, много трудно бе да се получат солидни, точни и актуални данни за постиженията и резултатите от предходните програми. Настоятелно се препоръчва разработването на интегрирана информационна система за управление, чрез която да се осъществява системно събиране на резултатите и да се гарантира по-добро им проследяване.

Европейската комисия вече е работила в тази посока чрез въвеждането на т.нар. „LLP Link“ — общ инструмент за управление, който всички национални агенции по програмата за учене през целия живот трябва да използват. Тази система ще позволи събирането на актуални, пълни и съгласувани данни, получени в рамките на ежедневната дейност на националните агенции по управление на програмата.

4.3. Оценка на въздействието

Оценяването показва, че следва да бъдат разработени т.нар. SMART (специфични, измерими, постижими, реалистични и обвързани с конкретен срок) задачи, показатели и цели, тъй като в почти всички програми са поставени твърде общи цели, които не отговарят добре на критерия SMART. Пропуски съществуват и по отношение на показателите и целите.

Комисията признава необходимостта от по-добро наблюдение на програмата за учене през целия живот и на резултатите от нея, за да може да се измери и оцени нейното въздействие, и вече предприе действия за

разработване на подходящ набор от показатели за измерване на въздействието.

4.4. Разпространяване и използване на резултатите

При оценяването бе отправен призив за усъвършенстване на разпространяването и използването на добрите практики, както и за дългосрочност и интегриране на резултатите на всички равнища на програмата и от всички участници. В рамките на проектите следва да бъдат отделяни конкретни ресурси за разпространяване и да се изготвя план за постигане на дългосрочни резултати. Комисията следва да улесни обмена на добри практики на равнище ЕС и да предостави насоки. Националните компетентни органи следва да приемат ефикасни стратегии за разпространяване и прилагане на резултатите в техните съответни държави, да осигурят връзка между резултатите от програмата за учене през целия живот и националните политики, и да проследяват нейния потенциал по отношение изпълнението на програмата на ЕС.

В рамките на програмата за учене през целия живот вече се определят конкретни цели за насърчаване на оптималното използване на резултатите и обмена на добри практики, с цел повишаване на качеството на образованието и обучението. Конкретна ключова дейност по изготвяне на политиката също бе включена в хоризонталната програма.

От националните агенции по програмата за учене през целия живот се изисква по договор да предприемат действия по предоставяне и разпространение на информация. На отличилите се проекти се присъждат европейски награди за учене през целия живот. В брошури, описващи „Европейски истории на успеха“, се представят добрите практики, които могат да бъдат приспособени с цел по-нататъшно използване.

Оптималното използване на резултатите, продуктите и процесите също се насърчава и подкрепя чрез редица съществуващи бази данни или платформи в процес на разработване в рамките на програмата за учене през целия живот и в генерална дирекция „Образование и култура“.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

От оценяването на програмите „Сократ“, „Леонардо да Винчи“ и eLearning става ясно, че те са повлияли съществено върху образованието и обучението в ЕС както в количествен, така и в качествен аспект. Свидетелства за това могат да бъдат констатирани на равнище отделни лица, институции и структури, натоварени с изготвянето на политики.

На индивидуално равнище бе наблюдавано положително въздействие както по отношение на персонала, така и по отношение на обучаващите

се, като те разшириха обхвата на своите умения (в това число и езиковите умения), задълбочиха познанията си, развиха силно чувство за установяване на трайни контакти, надхвърлящи националните предели, и придобиха по-ясно изразено усещане за това, че са граждани на Европа. В това отношение най-успешни бяха схемите за мобилност, т.е. периодите на обучение в чужбина.

Чрез схемите за мобилност не само бяха обогатени индивидуалните умения, но и бе постигнат напредък на институционално равнище. „Еразъм“ особено допринесе за вписването на мобилността в университетския живот и доведе до структурни промени и модернизация на висшето образование в Европа. Различните видове партньорства и проекти доведоха до усъвършенстване на преподаването, ученето и управлението, както и до структурни промени в учебните програми или системи, по-специално в работната среда на участниците и на местно равнище. По-малко са доказателствата за по-широкомащабно въздействие върху националните образователни системи и държавите участнички не съумяха да използват резултатите от програмите по достатъчно стратегически начин, така че да адаптират системите си.

На равнище изготвяне на политиките е очевидно въздействието на „Еразъм“ и „Леонардо“ върху разработването на инструменти на ЕС за подобряване на прозрачността и признаването на квалификациите, по-специално на инструменти като Европейската система за трансфер на кредити (ECTS), Европейската квалификационна рамка (EQF) и Европейската система за кредити в професионалното образование и обучение (ECVET). В по-голяма степен местно обаче остана въздействието на „Коменски“ и „Грюндвиг“.

Като цяло програмите ясно допринесоха за създаване на Европейско образователно пространство и въведоха култура на европейско сътрудничество в образователните институции.

Програмата за учене през целия живот, приета за периода 2007—2013 г., извлече поуки от предходните програми, като, от една страна, се опира на техните силни страни, а от друга, се опитва да преодолее констатираните недостатъци.

В качеството си на интегрираща програма тя обединява по последователен начин действия, насочени към различни групи, с опростени процедури по управление и рационализирани секторни подпрограми, така че по-добре да се използва увеличената при обединяването ефективност.

Програмата за учене през целия живот е замислена и като средство за по-ефекасна подкрепа на политиките на ЕС по отношение на образованието и обучението, определени в Лисабонската стратегия и в работната

програма „Образование и обучение 2010 г.“. Тя постига тази цел не само в рамките на своите секторни направления — училища („Коменски“), висше образование („Еразъм“), професионално обучение („Леонардо“) и образование за възрастни („Грюндвиг“), но и в рамките на ново многосекторно направление. Комисията може да адаптира приоритетите в годишните покани за представяне на предложения по линия на програмата за учене през целия живот към актуалните политически инициативи, като програмата „Нови умения за нови работни места“ или инициативата „Европейска година на творчеството и иновациите“, и двете предвидени за 2009 г.

Комисията ще продължи да усъвършенства общата система за управление („LLP Link“) и да предоставя инструменти за интегриране на събирането на данни и на оценката на въздействието на програмата. Напредъкът по отношение качеството на резултатите, напр. по отношение на мобилността, и по изпълнението на целите на програмата за учене през целия живот до 2013 г., ще бъде наблюдаван отблизо в сътрудничество с държавите, които имат свои представители в единния комитет по програмата. Вниманието също така ще бъде насочено към по-доброто прилагане и интегриране на резултатите от програмата за учене през целия живот, за да се окаже подкрепа на модернизирането на системите за образование и обучение в Европа.

Приложение: Резултати от програмите „Сократ“, „Леонардо да Винчи“ и eLearning — основни данни за проектите и участниците

NB

Не всички програми подкрепят едни и същи видове дейност. Непопълнена клетка означава, че този вид дейност не е бил финансиран по съответната програма. Данните за „Сократ“ и „Леонардо да Винчи“ са за периода 2000—2006 г., а данните за програма eLearning са за периода 2004—2006 г. Посочените в доклада и в таблицата по-долу данни са актуализирани в съответствие с най-новите статистически данни на Европейската комисия.

Резултат	Коменски (Сократ)	Грюндвиг (Сократ)	Еразъм (Сократ)	Леонардо да Винчи	Арион ¹ (Сократ)	Лингва (Сократ)	Минерва (Сократ)	eLearning
Мобилност								
Студенти/обучаващи се			943 000 студенти в схеми за мобилност	174 937 обучаващи се в рамките на начално ПОО 62 971 млади работници 73 804 студенти във висши учебни заведения				
Персонал/преподаватели/обучители/специалисти в областта на образованието	56 329 (48 985 участници в стажове за преподаватели и 7 366 в стажове за бъдещи преподаватели)	5 500 лица от персонала, зает в обучение за възрастни	135 208 университетски преподаватели	56 079 обучители в рамките на ПОО	13 500 специалисти в областта на образованието и лица на ръководни длъжности, участвали в 1 300 учебни посещения по програма Арион			
Участващи институции/подкрепени проекти			2 523 с университетска харта „Еразъм“	19 307 проекти за мобилност (чрез организиране на горепосочените схеми за мобилност)			78 подготвителни и посещения	
Партньорски проекти	74 688 безвъзмездно предоставени суми на училища	Приблизително 20 000 безвъзмездно предоставени суми						eTwinning: 7 813 училища, участвали в проект; 23 812 училища, регистрирани за участие
Многострани проекти, мрежи и инструменти	434 (386 многострани проекти и 41 мрежи)	455 (417 проекта и 37 мрежи)	520 проекта за разработване на учебна програма, 1 451 интензивни програми и 180 мрежи	2007 пилотни проекта за разработване и нововъведения в ПОО, в това число 78 мрежи, 74 проекта за референтни материали и 165 езикови проекта		144 (66 за езиково обучение и 78 за инструменти за подобряване на достъпа до езиково обучение)	269 за отворено и дистанционно обучение и използване на ИКТ в образованието	21 проекта за виртуални кампуси, 25 проекта за компютърна грамотност и 16 проекта за хоризонтални дейности

¹ Учебни посещения за специалисти в областта на образованието и лица на ръководни длъжности